

55181. Peníze kontra peněžní prostředky

Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 922/2007 se zabýval pojmovými rozdíly mezi smlouvou o půjčce a smlouvou o úvěru. Krom toho, že zopakoval závěry stabilně činěné právní teorií, např. že smlouva o půjčce má charakter smlouvy reálné, zatímco smlouva o úvěru je smlouvou konsensuální, vyslovil mimo jiné právní názor, že „Předmětem smlouvy o úvěru jsou peněžní prostředky, je možno je poskytnout i převodem z účtu na účet, avšak na základě smlouvy o půjčce, věřitel přenechává dlužníkovi peníze, jako věci určené podle druhu, a tudíž přenechává pouze bankovky a mince.“

Nejvyšší soud došel k tomuto závěru na základě jazykového výkladu (byť to Nejvyšší soud výslovně neuvádí) ustanovení upravujících oba smluvní typy. Zatímco občanský zákoník v ust. § 657 stanoví, že „Smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu“, obchodní zákoník naproti tomu v ust. § 497 stanoví, že „**Smlouvou o úvěru se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.**“ Podle občanského zákoníku jsou přenechávány peníze, podle obchodního zákoníku má dlužník právo čerpat peněžní prostředky. Podle výkladu Nejvyššího soudu penězi lze rozumět toliko bankovky a mince, tj. pouze finanční hotovost.

Nejvyšším soudem vyslovený názor je z několika důvodů mylný.

Peníze jsou (fakticky i finanční teorií) rozdělovány na peníze hotové a bezhotovostní. Obě podoby peněz plní v ekonomice stejnou funkci. Důvodem pro rozdělení peněz podle výše uvedeného dělicího kritéria je pouze společenský pokrok. S postupující elektronizací života jsou hotové peníze stále více vytlačovány penězi bezhotovostními. Společenský pokrok však nemůže být důvodem k tomu, aby soukromoprávní subjekty byly limitovány v právu uzavírat smlouvu o půjčce v případě, že jejich svobodná vůle a projevy této vůle směřují k uzavření smlouvy o půjčce.

Nejvyšší soud nejen že při výkladu citovaných ustanovení použil toliko jazykový výklad, tuto výkladovou metodu však uplatnil naprosto nesprávně. Nejvyšší soud vyšel z premisy, že obsahu-li právo dva různé výrazy, mají tyto výrazy mít dva různé významy. Je nepochybné, že v naprosté většině případů je při výkladu právních norem zapotřebí z této premisy vycházet. Ne vždy však musí mít různé výrazy rozdílný význam a různé výrazy mohou i v právu být použity synonymicky. To je i případ „peněz“ podle občanského zákoníku a „peněžních prostředků“ podle zákoníku obchodního. Důvod, proč obchodní zákoník v souvislosti s ustanoveními o úvěru nepoužívá termín peníze, ale termín peněžní prostředky je s velkou mírou pravděpodobnosti skutečnost, že při uzavírání smlouvy o úvěru peníze nejsou konečným cílem ekonomické aktivity dlužníka, ale jsou toliko prostředkem k dosažení cíle. Jinými slovy dlužník čerpá úvěr proto, aby si jeho prostřednictvím opatřil bydlení, vybavení domácnosti nebo aby jeho prostřednictvím zajistil provoz podniku a nikoliv proto, aby si opatřil peníze. Peníze zde tak plní jednu ze svých funkcí, a sice jsou všeobecným prostředkem směny.

Dalším důvodem, který naznačuje nesprávnost závěru Nejvyššího soudu je znění některých dalších platných právních norem. Tak např. podle ust. § 25 odst. 1 písm. e) zákona č. 563/1991 Sb. o účetnictví v platném znění se „**peněžní prostředky a ceniny oceňují jejich jmenovitými hodnotami.**“ Při dodržení výkladu, že peněžními prostředky jsou pouze

bezhotovostní peníze pak právní řád nestanoví, jakým způsobem se oceňují peníze hotové. Podle ust. § 19 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb. o rodině v platném znění „**Poskytování peněžních a jiných prostředků na náklady společné domácnosti může být zcela nebo zčásti vyváženo osobní péčí o společnou domácnost a děti.**“ Jsou-li peněžní prostředky pouze bezhotovostní peníze, pak poskytování hotových peněz nemůže být vyváženo osobní péčí o společnou domácnost a děti. K podobně absurdním závěrům při respektování výkladu Nejvyššího soudu možno dojít i na dalších místech platného právní řádu.

Že pojmy peníze a peněžní prostředky je i některými právními teoretiky chápán naprosto identicky, dokazuje návrh civilního kodexu zveřejněný na stránkách Ministerstva spravedlnosti. Podle ust. § 2093 návrhu civilního kodexu „**Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peníze do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.**“ Nebo že by se poskytovaly bankovky a mince a vracelo se toliko převodem z účtu na účet?

V neposlední řadě je zapotřebí zmínit další faktický dopad, které rozhodnutí Nejvyššího soudu má. Podle ust. § 4 odst. 1 zákona č. 254/2004 Sb. o omezení plateb v hotovosti v platném znění „**Poskytovatel platby, jejíž výše překračuje částku 15 000 EUR (dále jen "limit") je povinen provést platbu bezhotovostní.**“ Podle ust. § 2 odst. 1 písm. b) citovaného zákona „**poskytovatelem platby ten, kdo platbou uhrazuje závazek.**“ Při respektování závěru Nejvyššího soudu pak není možné, aby si strany sjednaly poskytnutí půjčky ve výši přesahující 15.000,- EUR. Věřitel by sice mohl poskytnout dlužníkovi částku přesahující limit hotovostně, protože tímto jeho plněním vzhledem k reálné povaze půjčky závazek teprve vzniká, ale dlužník je zakázáno, aby jeho závazek vrátit mu bankovky a mince splnil (není-li dohodnuto plnění v jednotlivých splátkách nevybočujících ze zákonného limitu). Nejvyšší soud se tak ve své podstatě dostal do role normotvůce (která mu ale v žádném případě nenáleží), když stanovil další podstatnou náležitost smlouvy o půjčce, a sice maximální možný rozsah peněžité půjčky ve výši 15.000,- EUR.

Domníváme se proto, že je na místě aby Nejvyšší soud svůj názor přehodnotil a pojmům „peníze“ a „peněžní prostředky“ judikatorně přiznal stejný význam.

Dan Loukota
[WEINHOLD](#)
[LEGAL](#)

Zdroj: www.epravo.cz